

Anna Cordioli

Djevojčice moramo odgajati izvan ideja o poslušnim i neposlušnim ženama
Ugledna talijanska psihoanalitičarka i teoretičarka roda uskoro dolazi u Zagreb

Vecernji list - Zagreb

Milena Zajović
11 Feb 2026

U najavi svojeg predavanja pozivate se na slavnu rečenicu Simone de Beauvoir: "Ženom se ne rađa, nego se to postaje." Iz psihoanalitičke perspektive 2026. godine, što danas znači "postati" žena?

U Zagrebu će gostovati 16. i 17. veljače, kao predavačica na međunarodnom kongresu "Kad hrana boli: poremećaji hranjenja kod djece i mladih", koji organiziraju Centar za poremećaje hranjenja BEA i Klinika za psihijatriju "Sveti Ivan"

Izjava Simone de Beauvoire u skladu je s Freudovom idejom da žene moraju obaviti određeni psihološki rad kako bi u potpunosti postale ono što jesu. Prije stotinu godina žene su morale naučiti – i to ne bez očaja – da im je sudbina biti društvena sjena muškarca i steći tek malo moći, i to posredno, kroz djecu. Danas su okolnosti zasi-

gurno drukčije i to dugujemo ženama i muškarcima koji su se borili za manje okrutan svijet; no ne možemo zatvarati oči pred stvarnošću: biti žena i dalje je vrlo teško.

Žene su i danas u suptilno podređenoj poziciji i zato im je znatno teže vrednovati same sebe. Istodobno, postoje povijesni aspekti koji su se promijenili samo površinski, a iz psihološke patnje žena vidimo da su se društveni zahtjevi promijenili po formi, ali ne i po suštini. Od žena se i dalje uvijek traži savršenstvo i prilagođavanje idealu. To je oduvijek tako, a žene su na to oduvijek odgovarale kao da tim naporom moraju nadoknaditi neku vrstu strukturalne manjkavosti.

Kao znanstvenice, pitamo se kakva je povijest te dinamike i kakve posljedice ona ima na zdravlje i sudbine žena.

Razlikujete tri pojma: "žensko", "žena" i "ženstveno". Kako bi ih prosječni čitatelj trebao razumjeti i zašto je ta razlika važna?

"Žensko" i "muško" pojmovi su iz životinjske biologije. Primjerice: ženka dupina, mužjak dabra. Ne smijemo zaboraviti da su, iz znanstvene i biološke perspektive, i ljudi životinje. "Žena" i "muškarac" pojmovi su koji označavaju dva subjekta u društvu. Primjerice: muškarac i žena u Zagrebu 1900. godine. "Ženstveno" i "muževno" odnose se na psihološke i relacijske aspekte. Primjerice: ženstveni način slušanja i muževni način slušanja mogu se razlikovati.

Ta tri para riječi pripadaju trima vrlo različitim semantičkim i znanstvenim područjima. Što bolje znamo razlikovati pojave pred sobom, to nam svijet jasnije pripovijeda svoju priču. Kad imamo malo riječi i malo pojmova, slabo razumijemo svijet i, što je još važnije, ne tražimo nova rješenja.

Razlikovanje ova tri nivoa – biološkog, društvenog i psihološkog – omogućuje stvaranje trodimenzionalnog prostora u kojem se možemo kretati i istraživati stvarnost. Uvijek moramo imati na umu da je cilj znanstvenika i kliničara bolje razumjeti složenost

ljudskih bića i odgovoriti na njihovu patnju.

Freudova razmišljanja o ženstvenosti iz 1933. danas se često smatraju kontroverzima. Što je dobro uočio u vezi složenosti ženskog uma, a u čemu ga je suvremena znanost nadišla?

O tome ću opširno govoriti na svom predavanju. Mogu reći da je Freudov tekst iz 1933. doista težak za slušanje suvremenoj ženi – i meni je bio kada sam ga prvi put čitala. Sjećam se da sam otišla svom analitičaru i strastveno protestirala. Potom sam polako naučila slušati ono što je tamo doista napisano, a ne samo ono što me vrijeđalo.

I danas postoji dio teksta koji mi se čini previše vezan za vrijeme u kojem je nastao, ali ima i mnogo koncepata koji su zapanjujuće aktualni. Prije svega, iznimno mi se sviđa kada Freud kaže da naš zadatak nije utvrditi što je žena – ne stvara ideal kojem bi se težilo – nego se zapitati kako je postala ono zbog čega se osjeća ženom. Još jedan aspekt koji je u snažnom dijalogu sa suvremenom znanošću jest Freudovo uvjerenje da djevojčica psihološki, a ne fizički, postaje žena. I o tome ću govoriti na konferenciji.

Zanimljivo je da suvremena znanost razvija teorije koje su u dijalogu s Freudovima, ali do sličnih zaključaka dolazi drugim putem. Danas se više ne pitamo kako djevojčica postaje žena, nego širimo polje i pitamo se kako rod nastaje u psihi i kako se utiskuje u tijelo. Pitanje je isto, ali je postalo općenitije.

Spominjete da djevojčice pronalaze svoj identitet u "majčinu zrcalu". Kako se taj odnos mijenja kada se i sama majka bori s modernim pritiscima ženstva?

To je upravo jedan od glavnih problema u koje smo zapleteni. Govorite o suvremenim pritiscima, ali moramo se sjetiti da postajemo žene ili muškarci zrcaleći prethodnu generaciju, koja je pak zrcalila onu prije nje. Svatko od nas nosi otisak mnogih žena u svojoj obitelji, njihove povijesti, pa čak i odnosa koje su imale s muškim članovima obitelji i društvom. Duga povijest žena nezadovoljnih svojom sudbinom postaje dio "odraza" koji će djevojčica vidjeti u majčinu zrcalu.

No to nije problem samo majki nego i očeva, jer i od muškaraca u obitelji dobivamo sliku o tome što je žena. Kakve su bile žene u očevoj obitelji? Kakvu predodžbu on prenosi svojoj kćeri? Je li imati kćer sreća ili nesreća? Osoba koja se u potpunosti zrcali u roditeljskom idealu ženstvenosti (ili muževnosti) može se osjećati vrlo ugodno, ali i duboko nepoželjno. Vrlo je čest stav kod žena pokušaj udovoljavanja očekivanjima, što dodatno otežava pronalaženje sebe u zrcalu generacija. Moramo također raditi na tome da djevojčice mogu zauzeti poziciju izvan dualizma "poslušna žena" nasuprot "neposlušna žena". Još jedan nivo jest udovoljavanje ne samo obitelji nego i društvu. No prvo moramo razumjeti zašto imamo tu sklonost da se pretvaramo kako bismo bili voljeni.

Koliki utjecaj muškarci imaju na život buduće žene? Kako se uloga modernog oca mijenja u razvoju ženskog identiteta?

Kao što sam rekla, identitet gradimo na temelju modela koje nalazimo u obitelji. Iz te perspektive dobar odnos s roditeljima velik je dar za budućnost osobe. Dobar odnos ne znači nužno prijateljstvo: odrasli bi uvijek trebali pomagati djeci da rastu i postanu ispunjene osobe. U tom kontekstu zanimljivo je promatrati očeve koji su ponosni na razvojne faze svojih kćeri, koji ih podržavaju u ambicijama i stoje uz njih jednako kao što bi stajali uz sina. To su očevi koji znaju gledati svoje kćeri kao žene izvan unaprijed zadanih rodni uloga. U prošlosti ženama nije bilo dopušteno da postanu neovisne i zrele; naprotiv, od njih se tražilo da ostanu pomalo djetinjaste i ovisne. Danas susrećemo očeve i partnere koji podržavaju punu odraslost žena – i to je dobro za sve.

Na društvenim mrežama sve je prisutniji "tradwife" pokret. Mislite li da je "tradicionalna" ženstvenost nudila određenu psihološku sigurnost koju je današnja fluidnost zamijenila tjeskobom?

Tradwife pokret u osnovi je viralni fenomen na društvenim mrežama utemeljen na političkoj platformi. Žene se potiče da prihvate ženstveni identitet temeljen na modelu staromodne domaćice, često estetiziranom slikama iz 1950-ih ili viktorijanskog doba. U suštini, potiče ih se da se vrate u vrijeme prije drugog vala feminizma.

Pomalo je uznemirujuće vidjeti kako se 80 godina građanskih prava briše zbog viralnog videa, ali razumijem da ta poruka rezonira s dijelom populacije. To je druga strana medalje odraslosti: ona je naporna i prisiljava pojedince da se nose s određenom razinom nesigurnosti. U pravu ste kada kažete da tradicionalna ženstvenost nudi veću psihološku sigurnost, jer se temelji na održavanju regresivne pozicije – i društveno i psihološki. No moramo razjasniti što podrazumijevamo pod “tradicionalnom ženstvenošću”: ne govorimo o nošenju suknji ili vještini vezenja, nego o ekonomskoj ovisnosti i podređenosti u partnerskim i obiteljskim odlukama. No tko smo mi da sudimo o tuđoj sreći? Te ljude treba tretirati kao odrasle osobe i poštovati oblike sreće koje traže. Možda je to, u ovom trenutku, najbolje što mogu postići.

Ne smijemo misliti da je odraslost teška samo za žene; ona je izazovna i na društvenoj razini. Povijest pokazuje da su najsloženiji oblici samoupravljanja – poput republike – toliko zahtjevni da se san o “ocu nacije”, vođi ili kralju ciklički vraća. Ovisnost je psihološki opuštajuća u odnosu na odraslost.

Kad govorite o modernoj fluidnosti kao izvoru tjeskobe, važno je ne pogriješiti: veća jednakost žena nije učinila rod fluidnijim, ali jest učinila fluidnijom strukturu moći povezanu s rodom. Drugim riječima, fluidna je raspodjela moći, a ne rodni identiteti. U rigidnim sustavima lako je znati gdje je moć: muškarac je uvijek šef, žena anđeo doma. Tradwife fenomen i manosfera uspijevaju jer nude regresiju u pojednostavljene sustave. No ta pojednostavljenja s vremenom postaju pretijesna, osobito za žene, i potreba za složenošću ponovno se javlja.

Povijest pokazuje stalno njihanje između te dvije napetosti, ali problem je drugdje: još od Gustavea Le Bona znamo da, ako diktator želi nametnuti novi društveni poredak, prvo mora uvjeriti žene da žele biti “anđeli ognjišta”. Žene bi trebale biti svjesnije tih mehanizama.

Pojam “rodna ideologija” često se pojavljuje kao nešto čega se treba bojati. Kako nekome tko je skeptičan ili uplašen objašnjavate što su zapravo rodni studiji?

Za one koji se bave proučavanjem roda vrlo je uobičajeno da ih se pita o “rodnoj ideologiji”, a zanimljivo je da je to pojam koji nema nikakve

veze sa znanošću. Nisu ga skovali znanstvenici, nego protivnici rodni studija, upravo s ciljem zastrašivanja ljudi. Pojam “rodna ideologija” nastao je u drugoj polovini 1990-ih u ultrakonzervativnim katoličkim intelektualnim krugovima, uglavnom u SAD-u. Proizašao je iz specifičnog pogleda na društvo, odnose muškaraca i žena (vidi tradwives) te većina i manjina. Autori tog pojma bili su dovoljno vješti da ga učine viralnim, do te mjere da obični ljudi vjeruju kako postoji organizirana kampanja za ukidanje bioloških spolnih razlika.

U stvarnosti, studije roda imaju dugu povijest i sasvim drukčije ciljeve. Nastale su 1950-ih iz spoznaje da dotadašnja znanstvena znanja nisu uzimala u obzir specifičnosti žena. Cilj im je bio propitivanje pogrešaka znanosti. To su prihvatili znanstvenici svih disciplina i iz cijelog svijeta pa je apsurdno govoriti o jedinstvenoj koordiniranoj fronti. Desetljećima se istražuju, mjere i analiziraju rodne nejednakosti i njihovi učinci na zdravlje i sudbine ljudi. Danas, primjerice, znamo da se lijekovi često ne testiraju na ženama pa su njihovi učinci netočno procijenjeni. Ili, primjerice, pitanje jednakih plaća. Postoji i grana koja proučava kako se pojam roda razlikuje u različitim kulturama i ekonomskim kontekstima.

Najčešće se to povezuje s transrodnim osobama, kod kojih je spol određen pri rođenju, dok se rodni identitet s njime ne mora poklapati. Postoje i interspolne osobe s genetski nebinarnim tijelom koje se snažno identificiraju s jednim rodom. No zahvaljujući toj razlici možemo slušati i cisrodne osobe koje se bore s osjećajem ženstvenosti ili muževnosti, primjerice žene nakon histerektomije.

Jedno od najvažnijih otkrića te distinkcije jest spoznaja da muškost ne ovisi o veličini penisa, kao što ženstvenost ne ovisi o broju djece. Tijelo je uvijek s nama, ali nije sve što jesmo ni sve što možemo postati.

Kako odgovarate na tvrdnju da izjednačavanje prava transrodnih osoba umanjuje teško izborena prava bioloških žena?

Pitate li me to kao znanstvenicu ili kao građanku? Kao kliničarki, moj je prioritet svim pacijentima osigurati neutralan prostor u kojem su dobrodošli, shvaćeni i podržani. U terapijskom prostoru svi imaju ista prava. Kako jednako dostojanstvo ikome šteti? Na društvenoj razini, taj strah razumijem još manje. Riječ je o

Može li suvremena opsesija fitnessom i wellnessom biti maska za iste poremećaje koje su prepoznavali Freud ili De Beauvoir, samo u drugom obliku?

Sve što tiranizira tijelo znak je lošeg odnosa između tijela i psihe. To se nije bitno promijenilo stoljećima. Simptom može poprimiti oblik poremećaja hranjenja, ortoreksije, pretjeranog vježbanja, opsesije njegom ili estetskim zahvatima, ali i emocionalne ovisnosti ili potrebe da se uvijek bude "dobar" ili stalno buntovan. Psihička patnja je, nažalost, ljudska konstanta. Ljudi koji pate misle da su ispali iz ljudske zajednice, a zapravo im je najpotrebnije osjetiti da postoje oni koji ih mogu razumjeti i pratiti prema manje bolnim vremenima.

Kad biste mogli dati jedan savjet djevojci koja se danas pokušava pronaći u zrcalu društvenih mreža i očekivanja, koji bi to bio?

Mladima, osobito djevojkama, ne treba savjet, nego netko tko će im pomoći da pronađu vlastiti glas i odrastu. Važno je da osjete da vrijeme postoji i da današnja bol nije konačna presuda. Život je lijep jer učimo kako se mijenjati i postajati nešto drugo osim onoga što već poznajemo. Savjet bih dala odraslima: vratimo se ideji da naša djeca mogu odrasti. Pomozimo im da otkriju kakvi odrasli žele biti.

Pojam rodna ideologija nema nikakve veze sa znanosti. Skovali su ga protivnici rodnih studija s ciljem zastrašivanja ljudi

